

Oğuz yurdu Azərbaycanın hər bir guşasının unikal təbiəti, füsunkar gözəlliyi insanda xoş əhval-ruhiyyə yaradır, ecazkar mənzərəsi insanlara xoş duyğular bəxş edir. İndi Azərbaycanımızın ən gözəl çağlarıdır. Bir tərəfdən Qələbə sevinci, bir tərəfdən havaların isti keçməsi insanları istər-istəməz təbiət qoynuna səsləyir. Ölkəmiz zəngin turizm potensialına malikdir. Onun fauna və florası ölkəmizə gələn turistləri heyran edir.

Böyük Qafqazın cənub ətəklərindən axan çaylar, çoxsaylı şalələlər, şəffaf Göygöl, Maralgöl, Lənkəranın nadir qoruqları, Abşeron və Nabran bölgəsinin müalicəvi əhəmiyyətli narın qum çimərlikləri Azərbaycanın zəngin turizm potensialının əhəmiyyətli tərkib hissəsidir. Ölkəmizdə müxtəlif kimyəvi tərkibli mineral su ehtiyatları var. Kəlbəcər rayonunun İstisu, Naxçıvanın Badamlı, Sırab, Vayxır mineral suları respublikamızdan kənarda çox məşhurdur. Bundan başqa, Şabran rayonundakı Qalaaltı, Culfa rayonundakı Turşsu müalicəvi əhəmiyyətli mineral sularıdır. Eyni zamanda, ölkəmizdə vacib sahələrdən biri

olduğu üçün yerin adı da o vaxtdan Hacı-kənd qaldı, yəni hacıların kəndi. Yay aylarında ailəce burada toplaşar, Qarabağdan o zamanın ən məşhur xanəndələrinin məclislərinə dəvət edərək muğam gecələri təşkil edərlərmiş. Sonralar burada turizm və ekskursiyalar geniş vüsət aldı və burada turizm mərkəzləri yaradıldı. Keçmiş Sovetlər birliyinin hər yerindən, Şərqi Avropa ölkələrindən çox sayda turist qəbul edilirdi. Prezident cənab İlham Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində artıq əvəzolunmaz istirahət məkanı olan Hacı-kənd qəsəbəsi günü-gündən öz simasını dəyişib. Burada mövcud olan yerli əhəmiyyətli tarixi abidələr təmir olundu, yeni istirahət guşələri ya-

Onu qeyd edək ki, 1139-cu ildə Gəncədə baş vermiş zəlzələ nəticəsində Kəpəz dağının bir hissəsi uçaraq Ağsu çayının qarşısını kəsib. Nəticədə şəffaf suyu olan Göygöl yaranmışdır. O,dəniz səviyyəsindən 1556 metr yüksəkliyində yerləşir. Uzunluğu 2800 metrdir, eni 800 metrdən 1000 metrə qədər, dərinliyi 96 metrdir. Gölün görünmə qabiliyyəti 8-10 metrdir.

Göygölün faunası olduqca zəngindir. Göldə qorunmaqda olan forel balıqları var. O, Azərbaycanın digər çay forellərindən xeyli fərqlənir. Öz mənşəyi etibarilə Göygöl foreli çay forellərindən əmələ gəlmişdir. Onların əmələgəlmə tarixi Göygölün yaranma tarixi ilə bağlıdır. Zəlzələ zamanı gölün ərazisində qalan çay forelləri uzun illər ərzində tədricən göl forelinə çevrilmiş, artıb çoxalmış və zamanətimizə qədər gəlib çatmışdır.

Göygöl Azərbaycanın ən dərin gölüdür. Göygölün suyunun bir hissəsi yeraltı çıxışı səbəbiylə Göyçə gölüne daxil olur. Ecazkar mənzərəsi olan Göygöl Dövlət Təbiət Qoruğunun ərazisində yerləşir. Göygöl Dövlət Təbiət Qoruğu 1925-ci ildə Azərbaycanda yaradılmış ilk qoruqdur. Göygöl və onun ətrafının meşə landşaftı öz təbiət

növələrindən ibarətdir ki, bunlardan necib Qafqaz maralı, ayı, təkə, porsuq, meşə pişiyi, samur, vaşaq, dovşan, dələ, quşlardan Xəzər uları, qara kərkəs, kəklik və s. göstərmək olar. Göygöl Milli Parkının ərazisində məməli heyvan növlərindən Qafqaz maralı, cüyür, qonur ayı, təkə, porsuq, meşə pişiyi, samur, vaşaq, daşlıq dələsi, gəlicik, adi kirpi, tülkü, Radde qonurdişi, Qafqaz köstəbəyi, aqşarın aqdişi və s., quş növlərindən bildirçin, meşə göyərçini, adi qur-qur, meşə cüllütü, göl qağayı, toğlu-götürən, qara kərkəs, leşyeyən, iri yapalaq, bayquş, qu quşu, qara ağacdələ, sarıköynək, meşə torağayı, çil qaratomyuq və s. yayılıb. Ərazidə məskunlaşan heyvanlardan ikisinin - Şərqi Qafqaz təkəsi və Zaqafqaziya qonur ayısının adı "Qırmızı kitab"a düşüb. "Qırmızı kitab"da Göygöldə yaşayan və qorunan forel balığının və bir çox quşların da adı var. Milli parkın ərazisində nadir növlər olan Qafqaz maralı, Göygöldə isə forel balığı qorunur.

Göygölə gedən hər bir kəs mütləq Maralgölü də seyr etməyə çalışsın. Yaşılığın arasında balaca bir göl olan Maralgölün eni və uzunluğunu 1 km-ə qədərdir. Dərinliyi 97 metrdir. Dağların, təpələrin, güllərin, çiçək-

Kəpəz dağdan Göygölə bax...

Təbiətin ecazkar möcüzəsi

olan sağlamlıq turizminin inkişafı üçün geniş imkanlar mövcuddur.

Bu baxımdan Göygöl ərazisinin də dünyanı heyran edəcək zəngin turizm potensialı var. Diqqətinizi gözəllər gözəli Göygölə və onun mirvarisi unikal Hacı-kənd turizm zonasına cəlb etmək istərdim. Hələ qədimdən Gəncə əhlinin yay vaxtı dincəlmək yeri unikal təbiəti olan Göygöl, Hacı-kənd, Toğanalı və Xoşbulaq olmuşdur. Gəncədən-Göygölə hərəkət edərkən sanki möcüzələr aləminə düşürsən... Təndirdə bişirilən ətri ətrafa yayılan çörəyin, dəmir sac üstündə, arası ətirli dağ göyləri ilə bol, içərişi xalis xamalı, üzəri sumaxlı olan dadlı kətinin iyindən istər-istəməz ayaq saxlamağa məcbursan. Üstündən ətirli müxtəlif çiçəklərdən dəmlənmiş pür-rəngi çay, bir də sərin, saf dağ havası... Dağ yolu ilə yüksəkliyə qalxdıqca qarşınızda açılan bir-birindən gözəl təbiət mənzərələri və sərinləyən hava xoş təəssürat yaradır. Gəncə, yaxud Göygöl şəhərindən fərqli olaraq burada 10-15 dərəcə aşağı temperaturu hiss edirsən. Yol qırağında kəndin sakinləri istirahətə gələnlərə xalis beçə balı, qaymaq, nehrə yağı, qoyun pendiri, isti tendir çörəyi, yuxa, hər cür xəstəliyin müalicəsində istifadə olunan qurudulmuş dağ çiçəkləri, şəfəli otlar, bu dağlarda bitən moruq, böyürtkən, qarağat, zoğal, itburnu və bənövşədən bişirdikləri mürəbbələri, bir də cacıq, baldırğan, çəşir, quşpəpəyi və hər cür meyvədən hazırladıqları çeşid-çəşid turşuları gəl-gəl deyir... Yarımlı kilometr qalxdıqda istirahət zonalarında yer tapmaq müşkül məsələdir. İnsanlar sübh tezdən bu füsunkar məkənlərdə yerlərini tuturlar. Meşəliklərdə dağ yolu üstündəki müxtəlif adlarla fəaliyyət göstərən əlavə istirahət və əyləncə mərkəzləri, restorantları, meşədəki ağaclar altında, açıq havada quraşdırılmış kotteclərdə istirahətə gələnlərin çoxluğundan yeri elə də asan tapmaq olmur. Gəncədən 23 km cənubda, dəniz səviyyəsindən 1000 metr yüksəklikdə, Pant sira dağlarının şimal-qərb yamaclarında, sıx meşəlik dərədə yerləşən 109 ha sahəsi olan kurort, Göygölün mirvarisi yaylaq — Hacı-kənddən etibarən iqlim kəşin hərəkətdə dəyişməyə başlayan məşhur bakılı messenat Hacı Zeynalabdin Tağıyev daxil olmaqla bir çox milyonçu keçən əsrin əvvəllərində burada özlərinə mülk tikdirməyə başlayınca diqqət mərkəzinə çevrildi. Yaylaqda mülk sahiblərinin çoxu hacı

radıldı. Azərbaycanın milli mənəvi dəyərlərinin qorunması, tarixinin yaşadılması, mədəniyyətinin təbliği istiqamətində də bir sıra işlər həyata keçirildi.

Hacı-kənd qəsəbəsində yüksək səviyyədə istifadəyə verilən "Nizami Gəncəvi: sələflər və xələflər" parkı da məhz bu amala xidmət edir. "Sələflər və xələflər" parkında Nizami Gəncəvi başda olmaqla Gəncə mühitinin yetişdirdiyi şair, yazıçı və öz dövründə hüner sahibi olmuş, əlinin əməyi, biləyinin gücü ilə fərqlənmiş şəxslərin heykəlləri ucaldılıb. Burada ümumilikdə 17 abidə var ki, onların arasında Məhsəti

zənginliyi və füsunkarlığı ilə dünyada məşhurdur. Ərazisi 6732 hektardır. Ərazisində 423 növ ağac və kol, dərman bitkiləri var. Zəngin bitki örtüyünə malik parklardan olan, Azərbaycan təbiətinin mirvarisi - Göygöl Milli Parkının əsas hissəsinin relyefi üçün dərin dərələr, uzun suayırıcıları, müxtəlif meyillikli yamaclar səciyyəvidir. Ərazi müxtəlif çayların dərələri ilə xeyli parçalanıb. Ərazidə qışı quraq keçən soyuq iqlim və qışı quraq keçən mülayim-isti iqlim tipləri hakimdir. Digər dağətəyi rayonlarda olduğu kimi, Göygöl rayonunun da iqlim göstəriciləri yüksəklik üzrə dəyişir.

lərin arasında yerləşən bu dağ gölü güzgü kimi mənzərəni özündə əks etdirir. Su oksigenlə zəngin olduğu üçün burada fərel balığının saxlanması mümkündür. Göl bənzərsiz gözəlliyi, suyunun şəffaflığı ilə seçilir. Yol boyu palıd, cökə, qovaq və s. ağaclar insanın zövqünü oxşayır.

Maralgölünü ziyarət etmək üçün təbiətin yaratdığı daha bir möcüzəni - 365 ədəd pilləkəni qalmaq lazım gəlir. Təbiət möcüzəsini gözləri ilə görmək üçün məsafələr qət edib gələnlər pilləkənin sayını biləndən sonra bəzən fikirlərindən daşınırlar. Ancaq qeyri-adi gözəlliyi görmək üçün ilin günlərinin sayına bərabər pilləkənləri qalmaq özü də əyləncəli və çox maraqlıdır. Dəniz səviyyəsindən 1902 metr yüksəklikdə yerləşən Maralgölün ətrafını Göygöldən fərqli olaraq uca dağ çəmənliyi əhatə edir. Hava burada çox sərin olur. Dağlar qoynunda olan bu göldə havanın təmizliyini, oksigen ilə zənginliyini hər nəfəs alışında hiss etmək mümkündür.

Eyni zamanda, Göygölün ərazisində yerləşən Güzgü gölü isə ətrafdakı mənzərəni güzgüdəki kimi özündə əks etdirir. Göl iki hövzədən ibarətdir. Birinci hövzənin sahəsi 1 hektar, dərinliyi 6-8 metrdir. Qayalıq ərazisində dərinliyi 10 metrdən 16 metrə qədərdir. Dibində olan bütün daşlar görünür. Gölə atılan əşya sanki 5-6 dəfə böyüyür. Onun üçün də bu göl Güzgü gölü adlanı. İkinci hövzə meşəliyin arasında yerləşir, gün işığı düşdüyü zaman parıldayır. Adının Güzgü gölü olmasının bir səbəbi də budur. Dünyada Güzgü gölüne bənzəyən göllər var. Onlardan biri Yeni Zelandiyada yerləşən Metison gölüdür. Şəfəqdən sonra suyun sakitliyi gölü güzgü kimi hamar edir. Təbiətin ecazkar əksi sanki güzgüdə görünmüş kimi göldə əks olunur.

Dağlarla və yamyaşıl meşələrlə əhatələnən bu ərazilərdə havalar tez-tez dəyişir, bir andaca, yağış yağır, bu isə göllər üzərində, dağlar arxasında analoqu olmayan göyqurşağı yaradır. Günəşin şəfəqləri əzəmətli Kəpəzin sət qayalarında və Göygöl meşələrində bir başqa gözəllik verir. Bu füsunkar mənzərəni seyr edəndə gözümün önünə qeyri-ixtiyari böyük şairimiz Səməd Vurğun gəlir və pıçılı eşidirəm: GÖY YAYLAQLAR BELİNƏ QALX, KÖPÜZ DAĞDAN GÖYGÖLƏ BAX...

Zabit XƏLİLOV,
"Respublika".

Göygöl və Maralgöl təbiətin yurdumuza elə bir bəxşisidir ki, əsrlərdir şairlər, rəssamlar, bəstəkarlar bu gözəllikdən ilham alır, onu öz əsərlərində döna-döna vəsf edirlər. Hər gün minlərlə yerli və xarici qonaq, turist ana təbiətin yaratdığı bu bənzərsiz mənzərəni seyr edir, onun füsunkar gözəlliyinə məftun olurlar.

Gəncəvi, Mirzə Şəfi Vazeh, Əbül-ülə Gəncəvi, Qivami Gəncəvi, Usta Bəndər, Şeyx Zaman, Doktor Xətibi Gəncəvi, Əfrasiyab və Ömər Gənci kimi tarixi şəxsiyyətlərin adları diqqət çəkir. Bu parkın salınması Azərbaycanın, xüsusilə də Gəncənin mədəniyyəti, tarixi və ədəbiyyatının tanınması baxımından böyük önəm kəsb edir. Yolun sağ və sol tərəfində unikal mənzərəni seyr etdikdən, məkana çatmaqdan belə xəbərini olmur. Bəli, ana təbiətin yaratdığı bənzərsiz mənzərə, yurdumuza verilən bəxşişlər: Azərbaycan təbiətinin inciləri olan Kəpəz dağı, Göygöl və Maralgölə nə vaxt çatdığını hiss etmirsən.

Onu demək yerinə düşərdi ki, Kəpəz dağı, onun etəyindəki six meşələr, yamyaşıl güllü-çiçəklili çəmənliklər, qayalar arasında süzülən şalələlər, buz bulaqlar, di-bi görünməyən dərələr boyunca axan çaylar, bir də bir-biri ilə gözəllik bəhəsinə giren 19 ecazkar dağ gölü mövcuddur, bunlardan 7-si böyük göllər sırasına daxildir. Xüsusən də Göygöl və Maralgöl təbiətin yurdumuza elə bir bəxşisidir ki, əsrlərdir şairlər, rəssamlar, bəstəkarlar bu gözəllikdən ilham alır, onu öz əsərlərində döna-döna vəsf edirlər. Hər gün minlərlə yerli və xarici qonaq, turist ana təbiətin yaratdığı bu bənzərsiz mənzərəni seyr edir, onun füsunkar gözəlliyinə məftun olurlar.

Dağətəyi ərazilərdə və alçaq dağlıqda qışı quraq keçən mülayim-isti, orta dağlıqda qışı quraq keçən soyuq, yüksək dağlıqda isə dağ tundra iqlimi hakimdir. Havanın orta illik temperaturu rayon ərazisində müsbət 10 dərəcədən yüksək olduğu halda, bəzi yüksək dağlıq zonada 0 dərəcədir. Yağın-tılı dövr yaz və payızın əvvəli, quraq dövrü isə qışıdır. Qışı əsasən mülayim keçir və qar örtüyü o qədər də davamlı deyil. Göygöl Milli Parkı zəngin bitki örtüyünə malikdir. Burada dağ-meşə, dağ-bozqır, subalp və alp dağ-çəmən bitki ekosistemləri yayılıb. 1100-2200 metr hündürlükləri əhatə edən dağ meşələri çox zəngin olub, 80-ə qədər ağac və kol növünə malikdir. Meşələrin əsas hissəsini kiçik yarpaqlı ağaclar-dan şərqə fıstığı, şərq palıdı, Qafqaz vələsi, tozağacı, adi göyrüş, itiyarpaqlı ağcaqayın, cökə, iynəyarpaqlı ağaclar-dan isə, Kox şamı (qarmaqvari şam) təşkil edir. Kol bitkilərindən zoğal, zirinc, itburnu, əzgil, gərməşov, böyürtkən və s. geniş yayılıb. Ot bitkilərindən Qafqaz bənövşəsi, alp dişəsi, Steven zəncirotu, xırdaçiçəklili ziboldiya, zəngçiçəyi, çobanyastığı, şırımlı topal, ağ-biç, qırtıç və s. göstərmək olar. Bu növlər ən çox subalp çəmənliyində yayılıb.

Ərazinin ümumi coğrafi mövqeyi burada heyvanlar aləminin də zənginliyinə şərait yaradır. Park müxtəlif heyvan və quş